Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

HE 268/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle yhdistelmärangaistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriön asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Poliisiosasto lausuu asiassa seuraavaa:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säännöskokonaisuutta liittyen uudenlaiseen rangaistukseen, yhdistelmärangaistukseen. Se voitaisiin tuomita vakavan rikoksen uusijoille, joita on pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Se korvaisi nykyisen kokonaan vankilassa suoritettavan rangaistuksen.

Kokonaisuutena arvioiden sisäministeriön poliisiosasto pitää esitystä kannatettavana. Se vastaa tosiasialliseen tarpeeseen, sillä nykyisin koko rangaistusaikaa suorittavat vangit ovat tyypillisesti vapautuneet vankilasta vailla tukea ja valvontaa. Esitys korjaa tämän puutteen ja yhdistelmärangaistuksella voidaan arvioida olevan vangin yhteiskuntaan sopeuttavaa merkitystä ja siten rikoksen uusimisriskin vähentävää vaikutusta.

Valvonta-aika ei edellytä valvottavalta nuhteettomuutta tai rikoksetonta elämätapaa. Sisäministeriö pitää kuitenkin myönteisenä, että valvonta-ajan tavoitteena on edistää sosiaalisia valmiuksia, mikä tarkoittaa myös kykyä olla tekemättä rikoksia ja siten se antaa tosiasiassa tukea valvottavalle yhteiskunnallisesti hyväksyttävään ja rikoksettomaan elämäntapaan. Myönteistä on myös, että ennen vangin vapautumista valvonta-ajalle pyydetään rangaistusajan suunnitelmaa varten arvio valvottavan riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen. Tällöin väkivaltarikoksen tulisi kattaa myös seksuaalinen väkivalta, etenkin jos vangin rikos on ollut seksuaalirikos.

Jossakin määrin ongelmallista voi olla, jos yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa suorittava valvottava määrätään tutkintavankeuteen valvonta-ajalla epäillyn (uuden) rikoksen takia. Tässä tilanteessa tutkintavankeudessa kulunut aika luetaan esityksen mukaan valvonta-ajaksi eli yhdistelmärangaistuksen osaksi. Tutkintavankeus ei kuitenkaan edistäisi valvottavan sopeutumista yhteiskuntaan. Lisäksi valvonta-ajaksi lukeminen johtaa tutkinta-vankeusajan huomioonottamiseen ensin osana yhdistelmärangaistusta ja mahdollisesti myöhemmin uuden rikoksen rangaistuksessa vapaudenmenetysaikaa koskevana vähennyksenä. On kuitenkin ymmärrettävää, että eri rangaistuslajien sääntelyllä tulee olla yhdenmukaiset lähtökohdat tältäkin osin.

Erityisiä huomioita:

Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta 5 §: Päihteettömyys

Valvonta-aikaa suorittavalta valvottavalta edellytetään osittaista päihteettömyyttä. Hän ei saa olla päihtyneenä valvontatapaamisissa tai täytäntöönpanoihin liittyvissä tilaisuuksissa. Huumeiden käyttö on aina kielletty. Huumausaineeksi luokiteltavien lääkeaineiden käyttö lääkärin määräyksestä olisi sallittua. Osittaista alkoholin käyttökieltoa on perusteltu täyskiellon sijaan sillä, että alkoholi on yhteiskunnan sallima aine ja, että muutoin vähäinenkin alkoholin käyttö johtaisi valvonta-ajan muuntamiseen (s.16).

Sisäministeriön poliisiosasto katsoo, että huomioiden valvonta-ajan tarkoitus ja yhdistelmärangaistuksen kohderyhmä ja tuomion perusteena olleen rikoksen luonne (vakavien väkivaltarikosten uusijat) valvottavalta tulisi voida edellyttää harkinnan

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

mukaan täyttä päihteettömyyttä, myös alkoholin osalta. Rikoksen teon ja päihteiden yhteys on tunnettua, korostuneesti väkivaltarikosten osalta. Tyypillinen henkirikos tapahtuu yksityisasunnossa, tekijämiehellä on aiempaa rikostaustaa ja ainakin toinen osapuoli on humalassa. Nykyajattelun mukaan päihdeongelma on riskitekijä, joka nostaa rikoksen uusimisen riskiä.

Täysi päihteettömyysvelvollisuus tarvittaessa, esimerkiksi välittömästi vapautumisen jälkeen, olisi osa hallittua valvottavan vapauteen opettelua ja se motivoisi päihteettömyyteen kriittisessä nivelvaiheessa. Valvottavalla on vapautuessaan pitkä päihteettömyyskausi takana ja vapautumista välittömästi seuraava aika on erityisen altista päihteiden käytölle ja siten uusintarikollisuudelle. Myös yhdistelmärangaistukseen lähinnä rinnastettava valvottu koevapaus edellyttää päihteettömyyttä, vaikkakin suostumuksella. Valvonta-aika olisi kuitenkin osa yhdistelmärangaistusta, eli valvottavalla ei olisi harkinnanvaraa sen suhteen.

Esityksessä ehdotetut säännökset mahdollistaisivat päihdekäyttöön asteittaisen puuttumisen ilman, että se johtaisi herkästi valvonta-ajan muuntamiseen vankeudeksi. Lisäksi lievempiä seuraamuksia (huomautus, kirjallinen varoitus) voisi tehostaa muuttamalla rangaistusajan suunnitelmaa, esimerkiksi päihdehoitoon tai valvontaan liittyvillä velvoitteilla.

Tältä osin säännöksen muuttamista tulisi harkita.

Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta 24 §: Valvottavan säilöönotto

Valvottava voidaan ottaa säilöön säännöksessä määritetyissä tilanteissa 29 §:n mukaan säilöönotosta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen (pakkokeinolain 2 luku 9 §) päätöksestä. Säilöönotettu sijoitetaan lähimpään vankilaan tai vankilaan, jossa hän on suorittanut yhdistelmärangaistuksen.

Säännöksen 2 momentin mukaan *rikosseuraamuslaitoksen* on ilmoitettava säilöönotosta käräjäoikeudelle. Yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 41) kuitenkin todetaan, että ilmoitusvelvollisuus säädettäisiin *säilöönotosta päättäneen virkamiehen* velvollisuudeksi. Näiltä osin esityksessä oleva säännös ja perustelut eivät ole yhdenmukaisen selkeät. Säilöönotosta päättää 29 §:n 6 momentin nojalla pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka voi siis olla poliisi. Tällöin voisi tulla epäselvyyttä velvoitetusta ilmoittajasta.

Tältä osin epäjohdonmukaisuuden täsmentämistä tulisi harkita säilöönotetun oikeusturvan varmistamiseksi.

Lopuksi

Esitettävä sääntely lisännee hyvin vähäisessä määrin poliisin tehtäviä virka-avun, kuten noudon ja säilöönottojen kautta, mutta huomioiden yhdistelmärangaistuksen todennäköisesti vähäinen käyttö, olisi työmäärän lisäys lähinnä marginaalinen.

Sisäministeriön poliisiosastolla ei ole muuta lausuttavaa.

Poliisitarkastaja Heidi Kankainen

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi sisäministeri Risikko
kansliapäällikkö Nerg
erityisavustajat Hannonen ja Rönnholm
johdon sihteerit Sademies, Vihervirta, Joensuu ja Landström
osastopäällikkö Aaltomaa
poliisijohtaja Heikinheimo
sisäministeriö/oikeusasiat